

cramentum; sacramentum autem et matrimonium non sunt duo entia moralia a se distincta: si ergo sponsi expressa intentione sacramentum excluderent, eo ipso nulliter contraherent.

Sed alii non pauci affirmant separationem fieri posse; hoc argumento præcipue fundantur: Christus matrimonium ad dignitatem sacramenti elevando, vim consensus naturalis non destruxit; Ecclesia non præscripsit intentionem sacramenti sub pœna nullitatis actus: ergo gratis assertur contractum fore nullum, si sacramentum excludatur.

Hinc quidam theologi arbitrati sunt se optimam invenisse viam impediendi sacrilegia in sponsis male dispositis, qui matrimonium differre nequeunt, nempe suadendo ipsis formale propositum sacramentum non suscipiendi: tunc, inquiunt, sacramentum non conficitur: ergo non profanatur. Aliunde nulla est obligatio illud suscipiendi, alioquin Ecclesia non sineret infideles ad fidem conversos, vel fideles absque benedictione sacerdotali valide conjugatos, de recipiendo postea sacramento sollicitos non esse. Ergo.

Verum hæc doctrina procul rejicienda est. Nam 1° licet sacramentum necessarium non sit ut matrimonio uti liceat, est in intentione Christi, et voluntarie omitti non debet. 2° Dubium est an contrahentes sint ministri sacramenti, et an sacramentum a contractu separari possit: qui ergo haberet intentionem sacramentum a contractu separandi, se exponeret periculo faciendi matrimonium sacrilegum vel nullum. Porro tali periculo se exponere non licet. Ergo.

CAPUT SECUNDUM.

DE PROPRIETATIBUS MATRIMONII.

Proprietates matrimonii, quæ numerari solent, sunt bonitas, unitas et firmitas, seu indissolubilitas.

ARTICULUS PRIMUS.

DE BONITATE SEU HONESTATE MATRIMONII.

Plures hæretici, quorum existentiam prædixerat B. Paulus, I Tim. iv, 3, adversus honestatem nuptiarum insurrexerunt: scilicet, 1° *Simon Magus*, qui *docebat detestandam turpitudinem indifferenter utendi feminis* (S. Aug. de Hæresibus, n. 1). 2° *Saturinus*, qui, arbitrans hominem in vita præsentis sub tyrannica potestate diabolorum semper esse, docebat actus ad procreationem alterius hominis tendentes crudelitatem redolere. 3° *Tatianus*, qui, male intelligens hæc verba B. Pauli, Galat. vi, 8, *Qui seminat in carne sua, de carne et metet corruptionem*, dicebat omnia opera carnis ex natura sua esse mala. 4° Marcionitæ et postea Manichæi, duo admittentes principia, contendebant actum matrimonii esse mali principii effectum proindeque malum. 5° Priscillianistæ, in quarto sæculo, et Albigenses, in duodecimo, eundem fere tenebant errorem. Contra quos omnes sit

PROPOSITIO.

Matrimonium in se spectatum est bonum et honestum.

Prob. 1° Script. sacra. Gen. i, 27 et 28: Deus masculinum et feminam creavit eos, benedixitque eis, et ait: Crescite et multiplicamini. Cap. ii, 24: Relinquet homo patrem suum et matrem, et adhærebit uxori suæ, et erunt duo in carne una. Patet his verbis conjugium a Deo fuisse institutum ac benedictum, et ab Adamo laudatum. Deuter. xxv, 5, Deus jubet ut frater uxorem fratris sui absque liberis defuncti suscipiat. Ergo.

B. Paulus, I Cor. vii, 27: *Alligatus es uxori? noli quærere solutionem... si autem acceperis uxorem, non peccasti. Et si nupserit virgo, non peccavit. Hebr. xiii, 4: Honorabile concubium in omnibus et thorus immaculatus:*

unde et ipse Christus in Cana nuptiis adfuit. Constat igitur Scriptura matrimonium ex se nihil habere inhonesti.

2° *Traditione.* Quando prodierunt errores supra recensiti, concilia et SS. Patres contra illos insurrexerunt, videlicet concilium Gangrense, an. 376, can. 1 : « Si quis nuptias accuset... sit anathema. » Conc. Tolet. I, can. 21 : « Si quis crediderit conjugia hominum, quæ secundum Dei legem fiunt, esse execrabilia ; anathema sit. » *Tertull.* adversus Marcionem, l. 4, cap. 29 : « Inimice conjugium spurcitæ nomine accusatur, in de- tractionem Creatoris, qui conjugium pro rei honestate benedixit ad incrementum generis humani. Idem habent *Clemens Alex.*, l. 3 Strom., *S. Aug.*, l. de Bono conjugii, etc.

3° *Ratione.* Nam 1° Deus utrumque non fecisset sexum si commixtio sexuum nunquam esset licita. 2° Id honestum est, ad quod natura bene ordinata inclinatur : atqui natura bene ordinata inclinatur ad perpetuitatem speciei, proindeque ad sexuum commixtionem. 3° Non licet vocare inhonestum quod ab omnibus habetur et semper habitum est ut honestum ; porro matrimonium ab omnibus habetur et semper habitum est ut honestum. 4° Matrimonium a Christo ad dignitatem sacramenti fuit elevatum, ut fide constat : ergo ex natura sua non est inhonestum. Ergo.

Dices 1° cum Apostolo, Rom. viii, 8 : *Qui in carne sunt, Deo placere non possunt.*

R. Dist. textum. Qui secundum carnem vivunt, Deo placere non possunt, *conc.* ; qui matrimonio legitimo utuntur, Deo placere non possunt, *nego.* Ibi enim de matrimonio non agitur, ut ex toto contextu evidenter patet. Ergo.

Inst. 1°. Idem Apostolus, I Cor. vii, ait : *Bonum est homini mulierem non tangere.*

R. Nego conseq. Evidens quippe est Apostolum commendare felicitatem eorum qui vitam in cælibatu dant et tribulationes carnis aliasque tentationes ex matrimonio provenientes non experiuntur, licet aliter

sentire videatur *S. Hieron.*, lib. 1 contra Jovinianum ; nam in eodem capite B. Paulus pluries exhibet matrimonium ut bonum, licitum et honestum, v. g., *ÿ. 2 : Propter fornicationem, unusquisque suam uxorem habeat, et unaquæque suum virum habeat.* Ergo.

Inst. 2°. Eodem capite, *ÿ. 6*, B. Paulus adjungit : *Hoc autem dico secundum indulgentiam, non secundum imperium :* ergo arbitrabatur matrimonium esse malum.

R. Nego conseq. Hæc enim verba, *secundum indulgentiam*, non indicant veniam proprie dictam pro peccatis, sed permissionem, per oppositionem ad imperium ; alioquin Apostolus sibi contradiceret, cum variis in locis matrimonium exhibuerit tanquam bonum et licitum. Et præterea, veniam concederet pro culpis admittendis, siquidem de matrimonio contrahendo agitur : porro repugnat dari veniam pro culpis admittendis ; tunc enim nihil aliud esset quam dare licentiam peccandi : ergo, ex ipsismet verbis nobis objectis, constat matrimonium in se spectatum esse bonum et honestum.

Difficultas ex propagatione peccati originalis petita in Tractatu de Peccatis solvitur.

ARTICULUS SECUNDUS.

DE UNITATE MATRIMONII.

Unitati matrimonii adversatur polygamia, quæ est status mulieris plures viros, vel unius viri plures uxores habentis. Potest esse simultanea vel successiva : hinc duo paragraphi.

§ I. — De polygamia simultanea.

Certum est statum mulieris plures viros simul habentis cum lege naturali pugnare ; præcipuis enim matrimonii finibus adversatur, scilicet, generationi prolis et bonæ ejus educationi : 1° generationi, ut constat exemplo mulierum perditarum, quæ cum pluribus viris commiscuntur, et ordinarie sunt infecundæ ; 2° bonæ educationi,

siquidem pater est incertus, ac proinde nullus sufficientem habebit curam proles quam non potest certo credere esse suam. Unde omnes gentes ab hujusmodi statu abhoruerunt, et conjunctio unius mulieris simul cum pluribus viris nullibi habita est ut legitimum matrimonium.

Polygamia igitur proprie dicta, et prout vulgo intelligitur, est status viri plures uxores simul habentis; quaestio est an talis polygamia sit licita, an vero jure naturali aut divino positivo vel utroque simul prohibeatur.

Calvinus contendit eam utroque jure adeo prohiberi, ut veteres sancti Patriarchae, qui plures habuerunt uxores, fuerint legis naturae violatores.

Contra vero Lutherus docuit hanc polygamiam nec jure naturali, nec lege Evangelica stricte prohiberi; unde ipse *Lutherus*, *Melanchthon*, *Bucer* et quinque alii ejusdem sectae doctores permiserunt, anno 1539, Landgravi Hessiae ut vivente conjuge a qua abhorrebat, aliam duceret. Vide *Bossuet*, *Hist. des Variations*, lib. 6, n. 9.

Inter catholicos, nonnulli, ut *Maldonat*, *Simonet*, *Sardagna* et *Baston*, dicunt polygamiam legi naturali et finibus matrimonii non repugnare, solaque lege Evangelica prohibitam esse: unde concludunt sanctos Patriarchas non peccasse plures uxores accipiendo, nec ulla dispensatione Dei opus habuisse.

Alii vero cum *S. Thoma*, Suppl. quaest. 65, art. 1, contendunt polygamiam primariis legis naturalis principiis circa matrimonium non adversari; haec quippe principia, seu finis essentialis matrimonii, sunt generatio et educatio proles: atqui polygamia generationi et educationi proles essentialiter non adversatur: non generationi, ut ratione et experientia constat; non pariter educationi proles, siquidem unus paterfamilias liberis ex diversis uxoribus provenientibus educandis absolute sufficere potest: ergo.

Unde SS. Patres veteres Patriarchas totis viribus defenderunt adversus Manichaeos aliosque haereticos, et dicebant, v. g., cum *S. Aug.*, lib. 22 contra Faustum, c. 47: « Quae cum ita sunt, quid tandem criminis est

» quod de pluribus simul habitis uxoribus objicit sancto viro Jacob! Si naturam consulas, non lasciviendi, sed » gignendi causa illis mulieribus utebatur: si praecipit, nulla lege prohibebatur. »

Idem theologi docent, et nos cum illis probabiliter aestimamus, polygamiam simultaneam praecipit secundariae legis naturalis contrariam esse: principia secundaria ea sunt quae in essentiis rerum non fundantur, sed ab ordine a Deo libere electo fluunt: atqui polygamia hujusmodi ordini et voto naturae adversari videtur. 1° Deus non plures, sed unicam creavit uxorem Adamo, et Adamo dixit, Gen. II, 24: *Relinquet homo patrem suum, et matrem, et adhærebit uxori suae, et erunt duo in carne una.* 2° Qui plures duxit uxores, voluptatis illecebris potius quam desiderio posteritatis ordinarie attrahitur. 3° Educationi multorum liberorum non tam facile invigilare potest. 5° Mulieres in eo casu non sunt totius domus rectrices et dominae. 5° Inter eas frequenter nascuntur invidiae et dissensiones. 6° Uxor totam viro se tradit; nonne aequum est ut vir similem ei fidelitatem promittat? 7° Tot nascuntur viri quot mulieres, et ordinarie paulo plures viri: sufficienter ergo ostendit sapientissimus naturae humanae conditor se voluisse *ut unusquisque suam uxorem habeat, et unaqueque suum virum habeat*, I Cor. XIII, 2. Ergo.

His notatis, sint propositiones sequentes:

PROPOSITIO PRIMA.

Tempore Patriarcharum licitum erat plures simul habere uxores.

Prob. 1° Deuteron. XXI, 15: Si habuerit homo uxores duas, unam dilectam et alteram odiosam, et fuerit filius odiosae primogenitus, volueritque substantiam suam inter filios suos dividere, non poterit filium dilectae facere primogenitum et praeferre filio odiosae, sed filium odiosae cognoscat primogenitum. Certe ibi agitur de viro qui plures

habet uxores et nulla est nota improbationis : ergo tempore Moysis hæc matrimonia erant licita.

2° Si licitum non fuisset viris plures simul habere uxores, Prophetæ a Deo suscitati, qui scelera populi libera voce proclamabant, circa talia conjugia tam frequentia non tacuissent : attamen ea nunquam improba-verunt ; imo de iis continua fit mentio sicut de re consueta et licita. Sancti viri plures ducunt uxores, et inter eorum filios nulla est distinctio ; omnes ut æqualiter legitimi habentur : quod patet exemplo filiorum Jacob et filiorum David, etc. Ergo.

Notandum est quasdam mulieres apud Hebræos vocatas fuisse concubinas, sed eo nomine vere intelligebantur uxores, quæ erant secundi ordinis, sine solemnitate ducebantur, dotem non habebant, primariæ uxoris erant ancillæ, etc. Ergo.

An autem veteres Patriarchæ dispensationem Dei generalem aut specialem habuerint, non liquet. Plures theologi dicunt talem dispensationem necessariam non fuisse, quia polygamia, licet minus perfecta, nulli tamen legi naturæ stricte opponitur. Ita Theologia Lugdunensis et Theologia Rothomagensis. Alii vero communius, arbitantes polygamiam secundariis legis naturæ præceptis dominio Dei subjectis adversari, contendunt omnibus opus fuisse dispensatione speciali, vel saltem generali, quæ, semel concessa, usque ad revocationem perseveravit. Fatendum est nullum in tota Scriptura reperiri vestigium hujusmodi dispensationis : unde non parum firmatur sententia eorum qui necessitatem ejus negant. Sed in hac ipsamet hypothese, dicendum est Deum legem primæ institutionis relaxasse erga cunctos homines.

PROPOSITIO SECUNDA.

Christus Matrimonium ad primævam institutionem revocans, polygamiam simultaneam omnino prohibuit.

Hæc propositio adversus *Lutherum, Melancthon*, aliosque supra citatos militat ; et est de fide, ut pote definita

in Concil. Trident., sess. 24, can. 2 : « Si quis dixerit » licere Christianis plures simul habere uxores, et hoc » nulla lege divina esse prohibitum ; anathema sit. »

Prob. 1° Scriptura sacra. Matth. XIX, 9 ; Marc. X, 11, et Luc. XV, 18 : *Omnis qui dimittit uxorem suam et aliam ducit mœchatur* : porro si homo qui, priore uxore dimissa, aliam ducit, mœchatur, a fortiori, qui, ea retenta, aliam duceret.

Præterea, Christus, Matth. XIX, 4, 5, 6, respondet Pharisæis eum interrogantibus an liceret homini quacumque ex causa uxorem dimittere : *Non legistis quia qui fecit hominem ab initio, masculum et feminam fecit eos ? et dixit : Propter hoc dimittet homo patrem, et matrem, et adheret uxori suæ, et erunt duo in carne una. Itaque jam non sunt duo, sed una caro. Quod ergo Deus conjunxit, homo non separet.* Nonne videtur Christum his verbis matrimonium ad primævam institutionem revocare ? at in primæva institutione duo tantum erant in carne una : ergo.

B. Paulus, I Cor. VII, 2 : *Unusquisque uxorem suam habeat, et unaquæque suum virum habeat.* Non dixit, *uxores habeat* : hic et in aliis locis jura et munia viri ac mulieris æquiparat : vir ergo unius uxoris sicut uxor unius viri esse debet. Ergo.

Prob. 2° ex SS. Patribus. S. Ambros., lib. 1 de Abraham, cap. 7 : « Non licet tibi, uxore vivente, aliam ducere ; nam et aliam quærere, cum habeas tuam, crimen est adulterii. »

Unanimes ore omnes SS. Patres, cuncta concilia, universi theologi et constans fidelium persuasio semper docuerunt simultaneam polygamiam lege divina esse prohibitam. Ergo.

Datur igitur lex divina, constituens vinculum prioris matrimonii ut impedimentum matrimonium dirimens. Lex ista ad infideles ipsos probabilius spectat, adeo ut qui post inita matrimonia in infidelitate convertuntur, priorem conjugem tantum retinere possint.

Dices : Narratur apud *Socratem*, I. 4 Hist., cap. 31, Valentianum imperatorem duas simul habuisse uxores.

res, ac propterea tulisse legem qua *cui*libet volenti liceret *duas uxores habere legitimas*. Similiter Gregorius II, ep. 14 ad Bonif. cuidam permisit secundam habere uxorem propter prioris ægritudinem. Ergo.

R. Nego consequens et conseq. Nam 1° *Socrates* non est multum fide dignus, ut pote in variis locis historiæ suæ falsum narrans; 2° alii auctores ecclesiastici et profani eodem tempore viventes, nihil de duabus uxoribus *Valentiani* et lege ab ipso hac occasione lata referunt; 3° sancti Patres, ut *S. Hieronymus* et *S. Aug.*, polygamiam simultaneam pluribus in locis damnantes, eum minime redarguunt, quod tamen non omisissent; 4° si *Gregorius II* cuidam permiserit secundam habere uxorem, quod non constat, iudicavit prius matrimonium, ob impotentiam prioris uxoris, fuisse nullum, et tunc evanescit difficultas. Ergo.

§ II. — De polygamia successiva seu de secundis nuptiis.

Secundas nuptias proscribent Montanistæ et Novatiani. *Secundas nuptias pro fornicationibus habent*, ait *S. Aug.* de Montanistis, lib. 2 de Hæres., cap. 26. *Unum matrimonium novimus, sicut unum Deum*, inquit *Tertull.* factus Montanista, de Monogamia, cap. 1, Novatiani eos qui secundum matrimonium inissent, a sacris mysteriis arcebant, dicit *Theodoretus*, l. 3 de Hæreticorum fabulis. Contra quos sit

PROPOSITIO.

Secundæ nuptiæ tam mulieri quam viro licitæ sunt sub lege Evangelica.

Hæc propositio est de fide.

Prob. 1° Scriptura sacra, I Cor. VII, 39: *Mulier alligata est legi (matrimonii) quanto tempore vir ejus vivit: quod si dormierit vir ejus, liberata est; cui vult nubat, tantum in Domino.* Ergo mulier, defuncto viro, ad alias

nuptias transvolare potest, a fortiori et vir, mortua uxore sua. Ergo 1°.

2° *Ex SS. Patribus. S. Amb.*, lib. de Viduis, cap. 11: « Non prohibemus secundas nuptias, sed non probamus » sæpe repetitas; non enim expedit quidquid licet. » *S. Hieronym.*, Epist. 30 Apolog. pro Libris contra Jovinianum: « Non damno bigamos, imo nec trigamos, et » si dici potest, octogamos. » Eodem sensu locuti sunt alii Patres adversus hæreticos secundas nuptias damnantes. Ergo 2°.

3° *Ratione.* Secundæ nuptiæ sunt licitæ, si nulla lege prohibeantur: atqui nulla lege prohibentur: 1° non lege naturali, finibus enim matrimonii non repugnant; neque 2° lege Mosaica, nam, e contra, frater tenebatur viduam fratris sui sine semine defuncti ducere; neque 3° lege Evangelica, ut patet ex verbis *B. Pauli* supra citatis; neque 4° lege Ecclesiastica, cum Ecclesia secundas, tertias, quartas, etc., nuptias benedicat; neque 5° lege civili, antiqua aut recentiori, ut omnibus notum est. Ergo 3°, etc; aliunde, etc. Ergo.

Quoniam tamen nuptiæ repetitæ in aliquam suspicionem libidinis inducunt, 1° concilium Neocæsariense, anno 314, aliaque concilia decreverunt bigamos poenitentia esse subjiciendos; 2° prohibuerunt ne presbyteri convivio nuptiali bigamorum adessent; 3° statuerunt bigamos Ordinibus sacris idoneos non esse et velut irregulares habendos; 4° plures sancti Patres, ut *S. Basilus*, Epist. ad Amphilon., *Origenes*, *S. Chrysost.* secundas nuptias sæpius vituperaverunt ut statum perfectioni christianæ minus congruentem, a sublimiori gradu in cælo excludentem, ad viliora pecora homines proximantem, a fornicatione parum differentem, etc. Verum nulli pronuntiarunt talia conjugia esse irrita, vel ratione sui prohibita.

Hinc, nisi peculiares causæ aliud suadeant, qui statum viduitatis christianæ servant, multo melius faciunt.

ARTICULUS TERTIUS.

DE FIRMITATE SEU INDISSOLUBILITATE MATRIMONII.

Duplex distinguitur matrimonii dissolutio, una scilicet quoad vinculum, et altera quoad torum vel cohabitationem. Prior, quæ vocatur proprie dicta, reddit sponsis plenam libertatem alias celebrandi nuptias. Posterior dicitur improprie dicta, et quamvis eximat sponso ab obligatione debitum reddendi, vel etiam cohabitandi, integrum tamen relinquit vinculum.

Plurima gravis momenti hic discutienda occurrunt, videlicet, 1° an et quo jure matrimonii vinculum sit indissolubile; 2° an matrimonii vinculum per libellum repudii dissolveretur apud Judæos; 3° an dissolvi possit apud infideles; 4° an apud Christianos per adulterium; 5° an per solemnem religionis professionem; 6° an per summi Pontificis dispensationem; 7° quid sentiendum sit de separatione quoad torum et cohabitationem.

§ I. — An et quo jure Matrimonii vinculum sit indissolubile.

In confesso est apud omnes Christianos matrimonium non esse, aliorum instar contractuum, ad voluntatem contrahentium rescindibile; verum inter eos controversatur an jure naturali aut divino vinculum ejus sit perpetuum.

Certum est matrimonii dissolubilitatem primis legis naturalis principiis non adversari; essentialiter enim generationi et educationi prolis non opponitur, et aliunde Deus, qui a primis legis naturalis principiis dispensare non potest, divortium olim permisit, *ut ex dicendis constabit*. Ergo.

Quæstio est igitur an divortium legi divinæ positivæ et secundariis legis naturalis principiis adversetur.

PROPOSITIO PRIMA.

Matrimonium consummatum generatim est jure divino indissolubile.

Hæc propositio est de fide.

Prob. 1° Scriptura sacra. Matth. XIX, 6 : *Quod ergo Deus conjunxit, homo non separet.* Matth. X, 11 : *Quicumque dimiserit uxorem suam et aliam duxerit, adulterium committit super eam; et si uxor dimiserit virum suum et alii nupsit, mæchatur.* Luc. XVI, 18 : *Omnis qui dimittit uxorem suam et aliam ducit, mæchatur, et qui dimissam a viro ducit, mæchatur.* Verba quicumque et omnis sunt generalia. Ergo.

B. Paulus, Rom. VIII, 2 : *Mulier, vivente viro, alligata est legi, etc.*; I Cor. VIII, 10 : *Præcipio non ego, sed Dominus, uxorem a viro non discedere : quod si discesserit, manere innuptam, aut viro suo reconciliari, et vir uxorem non dimittat.* Ergo.

Prob. 2° Concil. Trid., sess. 24, in initio : « Matrimonii perpetuum indissolubilemque nexum primus humani generis parens divini Spiritus instinctu pronuntiavit, cum dixit : *Hoc nunc os ex ossibus meis et caro de carne mea.* »

Prob. 3°. Omisso casu adulterii, de quo infra dicemus, omnes sancti Patres unanimiter docent vinculum matrimonii lege evangelica esse prorsus indissolubile. Ergo. Diximus 1° *generatim*, ut excluderemus casum adulterii, quia de illo specialiter tractaturi sumus.

Diximus 2° *consummatum*, quia non ita constat matrimonium ratum et non consummatum dissolvi non posse, *ut ex dicendis patebit.*

Dices : Principes christiani, ut Constantinus Magnus, Theodosius, Justinianus, consentiente aut saltem non reclamante Ecclesia, approbarunt divortium : ergo tunc credebatur matrimonii vinculum dissolvi posse.

R. 1°. Plurimi dicunt præfatas leges solam separatio-

nem quoad torum respexisse, aut divortium causa adulterii : at in utroque casu nihil statutum fuisset propositioni nostræ adversarium.

R. 2°. Falsum est Ecclesiam non reclamasse ; plurima enim sunt SS. Patrum testimonia quibus constat illam semper docuisse matrimonium lege divina indissolubile esse, quamvis divortium humanis legibus permitteretur. Sic S. Hieronym., Epist. 84 ad Oceanum : « Aliæ sunt » leges Cæsarum, aliæ Christi ; aliud Papinianus, aliud » Paulus noster præcipit. »

S. Ambros., lib. 8 in Evang. S. Lucæ, in cap. xvi : « Dimittit ergo uxorem quasi jure, sine crimine, et pu- » tas id licere, quia lex humana non prohibet ; sed di- » vina prohibet. »

S. Aug., lib. 1 de Nuptiis et Concupisc., cap. 10, loquens de divortio, ait : « Quod si quisquam fecerit, non » lege hujus sæculi..... sed lege Evangelii reus est adul- » terii. » Ergo, etc.

PROPOSITIO SECUNDA.

Dissolubilitas Matrimonii quoad vinculum secundariis legibus naturalis principiis adversatur.

Prob. natura conjugii, amore ac necessitate prolis, et incommodis ex divortio secuturis.

1° *Natura conjugii* ; conjugium enim non est contractus aliis contractibus similis : postulat æquitas, si contractus dissolvatur, ut una pars non plus lædatur quam altera : at si matrimonium dissolvatur, mulier necessario plus læditur quam vir, siquidem oculis omnium manet despecta : ergo 1°.

2° *Amore ac necessitate prolis* ; non tantum enim susceptos filios educant parentes, sed eos regunt, consiliis adjuvant, tum in professione eligenda, tum in ea exercenda, tum in matrimonio contrahendo, tum in familia gubernanda ; eos visitant, ab eis visitantur, et sic dulcissima hinc et inde firmantur dilectionis ac benevolentia

vincula ; quod sic advertit Rousseau, *Émile*, t. II : « Les » enfans forment un nœud vraiment indissoluble entre » ceux qui leur ont donné l'être, et une raison naturelle » et invincible contre le divorce. Des objets si chers, dont » aucun d'eux ne peut s'éloigner, les rapprochent nécessairement. C'est un intérêt commun si tendre, qu'il » leur tiendrait lieu de société, quand ils n'en auraient » point d'autre. » Præterea, saltem valde utile est ut ambo conjuges curam prolis habeant : at in casu divortii unus tantum et sæpe sola mater curam illam haberet.

3° *Incommodis ex divortio secuturis*. Etenim 1° matrimonia ideo communius sunt infelicia, quia in iis contrahendis plus valet libido quam ratio, plus terrestri affectio quam virtutis respectio ; præcipitanter et incaute ineuntur : quid ergo fieret si ob molestias postea deprehensas a conjugate discedere liceret ? 2° Societatis domesticæ maxime interest ut conjuges mutuis obsequiis se invicem præveniant, defectus alter alterius patienter ferant et multa sibi condonent : ad hæc autem sustinenda matrimonii indissolubilitas vehementer excitat. Contra vero spes divortii ad dissensiones, jurgia, adulteria evidenter provocaret, qui enim flamma extranea semel arderet, paratam semper haberet viam matrimonium sibi onerosum disrumpendi, scilicet vituperationes, contumelias, verbera, adulterium, etc. 3° Si vel in uno casu divortium proprie dictum admittatur, casus similes aut quasi similes frequenter occurrent, et cuncta mala superius descripta advenient. Ergo. 4° Talia esse divortii faciliter admissi incommoda probavit experientia ; divortium quippe jam introductum in Codice civili anno 1803, admissum est non quidem ut bonum in se, sed velut remedium corruptioni morum præparatum. « Le divorce en lui-même ne » peut pas être un bien ; c'est le remède d'un mal, » aiebat Treilhard, in oratione publica pro lege divortii coram legislatoribus habita, *Code civil et discours*, t. 1, p. 216, et tamen innumera inde orta sunt mala. Contra irreligiosam et immoralem hanc legem undique conclamatum est, donec die 8 maii 1816 abolita fuerit. In illam